

Till Socialdepartementet
Diarienummer S2025/01126

Stockholm 2025-10-31

Apotekarsocieteten remissvar avseende Betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (SOU 2025:63)

Apotekarsocieteten är en ideell oberoende intresseförening vars syfte är att verka för en bra utveckling och användning av läkemedel och medicinteknik. Medlemmarna återfinns inom hela kedjan från utveckling, tillverkning och användning där forskning och kunskaps- och kompetensutveckling utgör centrala delar. Föreningen och representerar olika professioner.

Mot bakgrund av detta lämnar vi följande remissvar.

Apotekarsocieteten tillstyrker i huvudsak utredningens förslag och delar synen att vårdens kvalitet vilar på rätt kompetens hos samtliga yrkesgrupper. Apotekarsocieteten vill betona betydelsen av bredden av yrkeskategorier vilkas kompetenser är avgörande för framtidens hälso- och sjukvård. Våra synpunkter fokuserar främst på läkemedelsområdet, kompetensförsörjning och fortbildning.

Apotekarsocieteten anser att det är av stor vikt att läkemedelsområdet och apotekares och receptaries kompetens ges tydligare plats i det fortsatta genomförandet. Läkemedelsbehandlingar blir alltmer komplexa och avancerade, ofta i kombination med medicintekniska produkter. Detta ställer höga krav på tvärprofessionell samverkan och på att den farmaceutiska kompetensen ges en tydligare roll i vårdens kompetensförsörjning. En välutvecklad struktur för fortbildning, vidareutbildning och specialisering inom farmaci är därmed en förutsättning för en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning och stärkt patientsäkerhet.

Yrkesreglering av fler yrken inom hälso-och sjukvården

Fotterapeuter

Utredningens förslag:

Fotterapeuter ska få en skyddad yrkestitel, samtidigt behöver utbildningarna till medicinsk fotterapeut harmoniseras och standardiseras till 300 yrkeshögskolepoäng (YH), vilket motsvarar 1,5 år studier.

Apotekarsocieteten ställningstagande

Apotekarsocieteten delar bedömningen att det är rimligt att fotterapeut blir ett skyddat yrke eftersom de har direkt och självständig patientkontakt och genomför bedömningar och behandling. Enhetliga och adekvata kompetenskrav stärker patientsäkerheten.

Vidareutbildning och specialisering

Psykologer och logopeder

Utredningens förslag:

Psykologer och logopeder får lagreglerad specialisering analog med läkarnas specialisttjänstgöring.

Apotekarsocieteten ställningstagande

Apotekarsocieteten anser att det är önskvärt med hög kompetens hos legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal och tillstyrker att logopeder och psykologer föreslås få specialisering via ST-tjänstgöring.

Läkare

Utredningens förslag:

Läkarnas ST-utbildning behöver kvalitetssäkras så att ett tillräckligt brett patientunderlag garanteras för att utbildningsmålen ska nås. Utredningen föreslår också att kunskapsprov kan utgöra en del i ST-utbildningen.

Apotekarsocieteten ställningstagande

Apotekarsocieteten anser att det är bra att förutsättningarna för god ST-tjänstgöring för läkare uppmärksammas genom skärpta skrivningar i Socialstyrelsens författning HSLF-FS 2021:8. Tvingande skrivningar i författningar behöver kompletteras med tillförsel av de resurser som krävs för att realisera kraven i praktiken.

Apotekare och receptarier

Utredningens utlåtande:

Utredningen tar inte ställning till specialisering för apotekare och receptarier, utan hänvisar till låg examensfrekvens och genomströmning på grundutbildningarna samt "att det finns indikationer på att frågan om apotekar- och receptarieutbildningarna bör vara en utbildning med tydlig progression mot apotekare bör utredas". Man rekommenderar att en sådan översyn görs i en separat utredning först, innan frågan om eventuell lagstadgad specialisering kan bli aktuell.

Apotekarsocieteten ställningstagande

Apotekarsocieteten delar inte bedömningen i denna fråga.

Låg genomströmning på de två grundutbildningarna till apotekare och receptarie är inte ett argument för att avfärda behov av specialisering efter examen för dessa två grupper, enligt Apotekarsocieteten.

Vidareutbildning från receptarie till apotekare är formellt inte en specialisering för receptarieprofessionen utan ett byte av yrke från receptarie med en 3-årig grundutbildning till apotekare som innebär en 5-årig grundutbildning. Dessa två yrken har båda skyddade yrkestitlar. Om det föreligger ett behov att utreda huruvida apotekar- och receptarieutbildningarna ska slås samman

med möjlighet till examination som receptarie efter 3 år alternativt som apotekare efter 5 år (så kallad 3+2-struktur enligt Bolognamodell), så ser Apotekarsocieteten det som en separat fråga och inte som en förutsättning för att avgöra sakfrågan om specialiseringsmöjligheter.

Legitimerade apotekare och legitimerade receptarier har unika kompetenser inom läkemedelsbehandling och bör inkluderas i de ramverk för fortbildning som föreslås för andra professioner i hälso- och sjukvården.

Apotekare inom hälso- och sjukvården

Apotekarutbildningen uppfyller redan kriterierna för forskningsförberedande utbildning, men professionen saknar idag en reglerad möjlighet till specialisering. Om utredningens förslag genomförs utan ändring kommer apotekare att bli det enda legitimerade yrket med lång akademisk utbildning utan lagförankrat ramverk för specialisering. Ett sådant förhållningssätt vore inte ändamålsenligt, särskilt då apotekares patientnära ansvar kan jämföras med motsvarande legitimerade professioner såsom läkare, tandläkare, logopeder och psykologer. Patientsäker läkemedelsanvändning kräver rätt kompetens i alla led.

Utredningen förordar specialisering via specialisttjänstgöring, dvs som ej ger högskolepoäng, endast för yrken med forskningsförberedande grundutbildning, dvs minst 4 år. Detta för att inte riskera tillgången till disputerade lärare inom dessa utbildningar. Vidare anser utredningen att de två ramverken för vidareutbildning (specialisttjänstgöring eller vidareutbildning genom högskoleutbildning) inte bör blandas i samma utbildningsprogram, något som Apotekarsocieteten är tveksam till. Magisterprogrammet i klinisk farmaci är ett exempel på en akademisk vidareutbildning för farmaceuter som redan har minst fyra års akademisk utbildning.

I första hand bör apotekare ges möjlighet till formell specialisering inom området klinisk farmaci, men på sikt även inom andra relevanta områden såsom läkemedelssäkerhet, läkemedelsutveckling, äldreomsorg/polyfarmaci, primärvård, barn & unga, akutvård och psykisk hälsa & psykiatri. En sådan ordning skulle stärka den strategiska kompetensförsörjningen, skapa tydliga karriärvägar och harmonisera Sverige med övriga Europa, där specialisering för apotekare är regel snarare än undantag.

Receptarier inom hälso- och sjukvården

Receptarier finns idag inom sjukvården inom bland annat läkemedelshantering. Som nämnts ovan finns behov av specialisering även där för att säkra och harmonisera kompetenser. Om utredningens förslag genomförs utan ändring kommer receptarier att bli ett av de legitimerade yrken med medellång akademisk utbildning utan lagförankrat ramverk för specialisering. Utredningen lyfter en rad problem med utbildningarna till specialistsjuksköterska och föreslår därför att ett Vårdprofessionslyft bör utredas. Apotekarsocieteten anser att man för receptariers specialisering bör inkludera receptarier i ett sådant utredningsarbete.

Övriga delar av läkemedelskedjan

Även inom öppenvårdapotek finns behov av att möjliggöra specialiserade yrkesroller. Dessutom finns andra delar i läkemedelskedjan där olika former av specialiseringar för apotekare och receptarier skulle vara gynnsamt för patientsäkerheten och patientnyttan.

Avsaknaden av en gemensam definition av begrepp som specialiserad apotekare eller specialiserad receptarie medför oklarheter. Magisterprogrammet i klinisk farmaci kan utgöra en naturlig del i en

framtida svensk modell för specialisttjänstgöring för apotekare. En sådan modell skulle stärka legitimiteten, skapa jämnare kompetensnivåer, och bidra till bättre karriärvägar och ökad attraktionskraft för yrkena inom både sjukvårdsfarmaci och på öppenvårdsapotek.

Fortbildning – tydlighet och uppföljning

Utredningens förslag

En ny skrivning införs i Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659) om att vårdgivare ska vara skyldiga att identifiera sjukvårdspersonalens utbildningsbehov och erbjuda regelbunden fortbildning i en sådan omfattning så att kravet på en god vård efterlevs.

En ny skrivning införs i samma lag om att hälso- och sjukvårdspersonal har en uttrycklig skyldighet att regelbundet delta i fortbildning.

Följande definition av fortbildning införs i Patientsäkerhetslagen. "Med fortbildning avses i denna lag lärandeaktiviteter för upprätthållande och uppdatering av kunskaper och färdigheter inom hälso- och sjukvårdspersonalens verksamhetsområde."

Apotekarsocietetens ställningstagande

Apotekarsocieteten föreslår att även definitionen av vidareutbildning, som förekommer i utredningen, bör införas i 1 kap av Patientsäkerhetslagen för begreppsklarhet, även om vidareutbildning inte omnämns i lagen.

Ansvar

Apotekarsocieteten stödjer förslaget att införa lagkrav på vårdgivare att erbjuda personal att delta i fortbildning. Skyldigheten att erbjuda fortbildning bör utvidgas till verksamheter såsom apotek, 1177 och Giftinformationscentralen, där personal har legitimation och arbetar patientnära.

Apotekarsocieteten ser att det kan komma att finnas skilda uppfattningar om vilken utbildning som anses utgöra fortbildning och föreslår därför att definitionen av fortbildning förtydligas redan i lagtexten genom att lägga till ordet yrkesmässiga enligt nedan:

"Med fortbildning avses i denna lag lärandeaktiviteter för upprätthållande och uppdatering av kunskaper och färdigheter inom hälso- och sjukvårdspersonalens yrkesmässiga verksamhetsområde."

Uppföljning

Uppföljning via patientsäkerhetsberättelsen är positiv men otillräcklig. Dels är endast vårdgivare skyldiga att skriva en årlig patientsäkerhetsberättelse – därmed missas uppföljning och redovisning av fortbildning för hälso- och sjukvårdspersonal som är anställda inom verksamheter, till exempel apotek, Giftinformationscentralen, 1177.se och Läkemedelsupplysningen – dels blir det ett trubbigt verktyg för stora vårdgivare, hos vilka uppföljningen troligtvis blir kortfattad i ett mycket omfattande material.

Även om Apotekarsocieteten instämmer i att den administrativa bördan bör minimeras föreslår vi en nationell uppföljning av effekterna av fortbildning som exempelvis Socialstyrelsen eller IVO ansvar för med indikatorer som speglar faktisk kompetensutveckling, samt översyn efter 2–3 år från införandet 2028.

Apotekarsocieteten saknar en grundlig analys av olika ramverk för fortbildning, till exempel fortbildningspoäng och recertifiering. Apotekarsocieteten anser att det vore gynnsamt med någon form av formellt kvantitativt krav på kontinuerlig fortbildning för hälso- och sjukvårdspersonal, inklusive apotekare och receptarier, i Sverige. Sådan fortbildning bör, om möjligt, kvalitetssäkras genom certifiering via Lipus, ECPhA, ACPE eller annan motsvarande organisation.

Vårdprofessionslyftet

Utredningens förslag:

För legitimationsyrken med treårig högskoleutbildning föreslås att man inför det så kallade Vårdprofessionslyftet – ett nationellt system där staten, via Socialstyrelsen, köper vidareutbildningar från universitet/högskolor och arbetsgivare får statsanslag för att personal ska kunna vidareutbilda sig på deltid.

Apotekarsocietetens ställningstagande

Apotekarsocieteten stödjer införandet av Vårdprofessionslyftet och anser att receptarier bör inkluderas (se ovan). Vidare anser Apotekarsocieteten att Vårdprofessionslyftet även bör omfatta apotekare, trots deras femåriga utbildning. Att utesluta apotekare riskerar att försvaga kompetensutvecklingen inom läkemedelsområdet och i förlängningen även patientsäkerheten. Arbetsgivare ska säkerställa fortbildning även för apotekare och receptarier i hela läkemedelskedjan.

Sammanfattning

Apotekarsocieteten ser positivt på utredningens ambitioner. Vi delar målet om stärkt patientsäkerhet och ser behov av att apotekares och receptariers kompetens beaktas tydligare i det fortsatta arbetet. Apotekarsocieteten bidrar gärna med att utveckla ramverk för kompetensutveckling och uppföljning inom läkemedelsområdet. Vi ställer oss till förfogande som expertpart för att säkerställa rätt kompetens för en säker och effektiv läkemedelsanvändning i vården och samhället.

För Apotekarsocieteten
Lena Ring, vd

Teresa Matérn, kommunikationschef

Apotekarsocieteten
Besöksadress: Wallingatan 26 A, 111 24 Stockholm
Telefon/mobil: 070-726 18 57
E-post: teresa.matern@apotekarsocieteten.se
www.apotekarsocieteten.se